

**CENTRUL DE DREPT
AL FEMEILOR**

*Promovând împreună drepturile femeilor
Advancing women's rights together*

CENTRUL DE DREPT AL FEMEILOR

IANUARIE – DECEMBRIE 2018

RAPORT ANUAL DE PROGRES

ACRONIME

CEDAW	Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor
CPEDAE	Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității
APC	Administrația publică centrală
ANP	Administrația Națională a Penitenciarelor
VF	Violența în familie
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
AG	Adunarea generală
VBG	Violența bazată pe gen
IGP	Inspectoratul General al Poliției
GRW	Global Rights for Women
APL	Administrația publică locală
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
MAI	Ministerul Afacerilor Interne
MJ	Ministerul Justiției
BNS	Biroul Național de Statistică
CN	Coaliția Națională „Viață fără violență în familie”
CNAJGS	Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat
ONG	Organizație neguvernamentală
WAVE	Women against Violence in Europe
CDF	Centrul de Drept al Femeilor

I. INTRODUCERE

Centrul de Drept al Femeilor (CDF) este o organizație neguvernamentală înregistrată în anul 2009. CDF a fost înființat de mai multe femei-juriste din Republica Moldova pentru a susține egalitatea de statut pentru femei și bărbați în viața publică și în cadrul familiei și pentru a reduce violența în familie și violența bazată pe gen. CDF are misiunea de a contribui la promovarea egalității de gen și la prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen în Republica Moldova prin sensibilizarea opiniei publice, consolidarea capacității actorilor relevanți, furnizarea de servicii holistice care să ofere ajutor și protecție femeilor, efectuarea de cercetări și analize, monitorizarea și alinierea legislației la standardele internaționale.

Metodologia de lucru a CDF se caracterizează prin abordări unice, fapt pentru care această organizație este deosebită de alte ONG-uri în domeniu. În abordarea sa, CDF se bazează pe protecția drepturilor omului și se concentrează pe mai multe domenii prioritare menite să asigure o schimbare la nivel individual, inter-relațional, comunitar și sistemic. CDF își desfășoară activitatea conform standardelor internaționale, urmărind să prevină violența în familie și violența bazată pe gen, să asigure protecție victimelor acestor forme de violență, să tragă în mod efectiv făptașii la răspundere, și să contribuie la elaborarea politicilor naționale în domeniu, care să determine autoritățile să intervină mai eficient în cazurile de violență în bază de gen și violență în familie.

CDF a devenit un centru de asistență pentru victimele violenței bazate pe gen și violenței în familie. Organizația promovează o abordare holistică în asistența oferită beneficiarilor. Pe lângă abilitare juridică și reprezentare în instanțele de judecată, organizația oferă victimelor consiliere psihologică și asistență socială. În opinia noastră, doar o asistență cuprinzătoare poate ajuta victimele să rupă cercul vicios al violenței și să-și creeze un viitor lipsit de violență.

Pe parcursul anilor săi de activitate, CDF și-a stabilit obiective clare și activități axate pe managementul schimbării, cu accent pe crearea și implementarea unor proiecte axate pe asumarea rezultatelor de către autorități. CDF analizează propuneri legislative privind egalitatea de gen, violența bazată pe gen, violența în familie și alte probleme de importanță deosebită pentru femei, efectuează în mod eficient analize competente ale politicilor publice referitoare la violența în familie, monitorizează punerea în aplicare a legislației privind violența în bază de gen, violența în familie și egalitatea de gen, inclusiv prin inițiative ample de monitorizare. Organizația noastră este implicată activ în monitorizarea aplicării convențiilor și acordurilor internaționale semnate și/sau ratificate de către Republica Moldova care se referă în mod special la femei.

În prezent, membrii echipei CDF sunt: Natalia Vîlcu – Directoare executivă, Eleonora Grosu – Coordonatoare programe, Daniela Josanu – Coordonatoare Serviciu pentru asistența specializată victimelor violenței în familie, Violeta Andriuța – Avocată, Tatiana Timotin – Asistentă socială, Diana Pînzari – Coordonatoare comunicare, Olga Sturza – Manager financiar, Victoria Sofian – Contabilă, Anastasia Perciun – Asistentă de programe.

I. SUMAR EXECUTIV

Prezentul raport se referă la activitatea desfășurată de CDF în perioada ianuarie – decembrie 2018, în conformitate cu Planul său de dezvoltare strategică pentru anii 2016-2018. În perioada de raportare s-au înregistrat progrese semnificative spre obținerea rezultatelor scontate. Ne exprimăm recunoștința față de principalii noștri finanțatori: Ambasada Suediei, Fundația OAK, Ambasada SUA, UNFPA și UN Women.

În anul 2018 CDF a continuat să promoveze drepturile femeilor prin asigurarea aplicării unei perspective de gen și a unei abordări centrate pe victimă în cadrul prevenirii, urmăririi penale, protecției, elaborării politicilor și legislației în domeniul violenței în familie și violenței împotriva femeilor. CDF a depus eforturi suplimentare în dezvoltarea sa ca un model de urmat și agent al schimbării.

O realizare importantă în componenta de **prevenire** a fost organizarea unor evenimente de sensibilizare, cum ar fi asamblarea unui puzzle al Unității împotriva fenomenului de violență în familie și organizarea unei expoziții pentru a sparge stereotipurile legate de agresiunile sexuale. Un element important în cadrul acestei componente a fost instruirea medicilor legiști, angajaților din poliție, judecătorilor și procurorilor, prin care s-a promovat în continuare schimbarea modului de gândire al specialiștilor privind intervenția eficientă în cazurile de violență în familie. Astfel, s-a contribuit la implicarea lor activă în prevenirea și combaterea violenței în familie. O altă realizare în cadrul componentei de prevenire a fost parteneriatul cu rețeaua de biblioteci „Novateca” și activitățile de sensibilizare desfășurate lunar în diferite regiuni ale Moldovei.

În componenta **urmărire în justiție**, principala realizare a fost finalizarea și sintetizarea proiectului de monitorizare a proceselor de judecată și elaborarea raportului de monitorizare a proceselor de judecată, în care sunt dezvăluite probleme importante legate de atitudinile și stereotipurile pe care le împărtășesc actorii din lanțul de justiție concomitent cu aplicarea prevederilor legale. O altă realizare a CDF a fost depunerea la Curtea Europeană a Drepturilor Omului a trei plângeri împotriva incapacității autorităților de stat din Republica Moldova de a investiga eficient cazurile de violență în familie. Noi programe de terapie prin lectură și artă au fost introduse în penitenciar pentru femei, iar abilitarea juridică și consilierea psihologică a femeilor aflate în detenție le-au permis acestora să fie eliberate condiționat, să fie vizitate de către copiii lor, să-și îmbunătățească starea psihologică și să-și reabiliteze drepturile.

În componenta **protecție**, cel mai semnificativ progres a fost extinderea gamei serviciilor oferite de CDF cu servicii de asistență socială și abilitare economică. Numărul victimelor care au beneficiat de consiliere psihologică este în creștere. CDF a continuat să organizeze ateliere de lucru tematice pentru beneficiarele sale, în care acestea își împărtășesc gândurile și își dezvoltă abilitățile de confecționare manuală a unor obiecte.

În componenta **politici** se evidențiază mai ales adoptarea de către Guvern a Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței în familie pentru anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni aferent. O realizare a fost și decizia autorităților naționale de a nu desființa Consiliul coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii

violentei în familie. În anul 2018, activitatea de advocacy a CDF s-a axat pe promovarea în continuare a reformei în domeniul violentei în familie din Republica Moldova. CDF a coordonat și a oferit expertiză MSMPS în procesul de elaborare a instrucțiunilor sectoriale pentru asistenții sociali și intervenția medicilor în cazurile de violență în familie, care urmau să fie testate în mai multe raioane din țară. CDF a elaborat și lansat Raportul de monitorizare a proceselor de judecată pe cazuri de violență în familie, violență sexuală și trafic de ființe umane, în care sunt dezvăluite probleme importante legate de atitudinile și stereotipurile pe care le împărtășesc actorii din lanțul de justiție concomitent cu lacunele în procesul de aplicare a prevederilor legale.

În componenta **dezvoltare organizațională** au fost elaborate și aprobate noi politici și proceduri. Angajații CDF au luat parte la instruirile privind dezvoltarea organizațională, desfășurate cu susținerea SIDA. În cadrul organizației a fost creat un punct de contact intern de colectare a datelor. A fost elaborat un plan de acțiuni comun pentru a îmbunătăți cooperarea dintre directoarea executivă, angajați și Consiliu. CDF a participat la o instruire privind prezentarea către Comitetul de Miniștri a rapoartelor privind supravegherea executării hotărârilor CEDO de către Moldova, conform Secțiunii 9.2. Echipa CDF a depus eforturi comune pentru a identifica obiectivele strategice de dezvoltare pentru următorii 6 ani și pentru a elabora un nou Plan de dezvoltare strategică.

În anul 2018 principalele realizări au fost:

Consolidation of specialised victims' assistance service
Development of service-specific standards
Strengthened and new partnerships
Development of coordinated response mechanisms to DV
Capacity-building for police, judges and prosecutors
Adoption of the DV National Strategy
Launch of the Court Monitoring Report
Access to justice of women in detention
Filed complaints with the ECtHR and CPEDEE

II. ANALIZA IMPACTULUI

Potrivit datelor BNS, 63,4% dintre femeile și fetele cu vârsta de 15 ani și peste au fost supuse cel puțin la o formă de violență fizică, psihologică sau sexuală pe parcursul vieții.

Violența în familie și violența bazată pe gen sunt forme grave de discriminare și încălcare a drepturilor fundamentale ale femeilor la protecție egală din partea legii, libertate și securitatea persoanei, egalitate în instanțele de judecată și egalitate cu bărbații în fața legii, recunoaștere ca persoană în fața legii și a dreptului de a nu fi supuse torturii. Violența este atât o cauză, cât și o consecință a inegalităților dintre femei și bărbați. Discriminarea față de femei este un teren fertil pentru tolerarea violenței împotriva femeilor. Măsurile luate pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie trebuie să promoveze în primul rând egalitatea între femei și bărbați.

Într-un studiu din anul 2017 au fost identificate modele alarmante de stereotipuri predominante, care au ca rezultat inegalitatea între femei și bărbați. Astfel, 65% din respondenți consideră că responsabilitatea bărbaților este să câștige bani, iar cea a femeilor – să aibă grijă de familie și gospodărie¹. În același studiu, la 20,5% dintre respondenți s-a constatat lipsa stereotipurilor. Conform unui studiu din anul 2015, aproape 28% dintre bărbați și 17,5% dintre femei consideră că femeia trebuie să tolereze violența pentru a-și menține familia, iar peste 41% dintre bărbați și 19% dintre femei consideră că există momente când o femeie ar trebui să fie bătută². Totodată, în cadrul studiului din anul 2017 menționat mai sus, 54,6% din respondenți au indicat violența verbală drept cea mai frecventă formă de violență la domiciliu, urmată de discriminarea în familie și violența fizică – 24,9%, respectiv 23,8%.

Conform Strategiei, obiectivul general al CDF este de a contribui la reducerea violenței în familie în Republica Moldova. În vederea atingerii acestui obiectiv, CDF, prin acțiunile sale, tinde să asigure aplicarea corectă de către stat a legislației civile și penale, astfel ca femeile să fie protejate, iar agresorii să fie trași la răspundere în mod consecvent. Cu alte cuvinte, CDF asigură ca statul, prin intermediul reprezentanților săi, să acționeze cu atenția cuvenită pentru a preveni, a investiga și a pedepsi încălcările drepturilor omului. Pe lângă aceasta, abilitarea juridică a supraviețuitoarelor violenței în familie și violenței bazate pe gen este o prioritate pentru CDF în realizarea obiectivului general – atenuarea fenomenului și creșterea gradului de raportare de către victime a cazurilor de violență în familie și violență bazată pe gen.

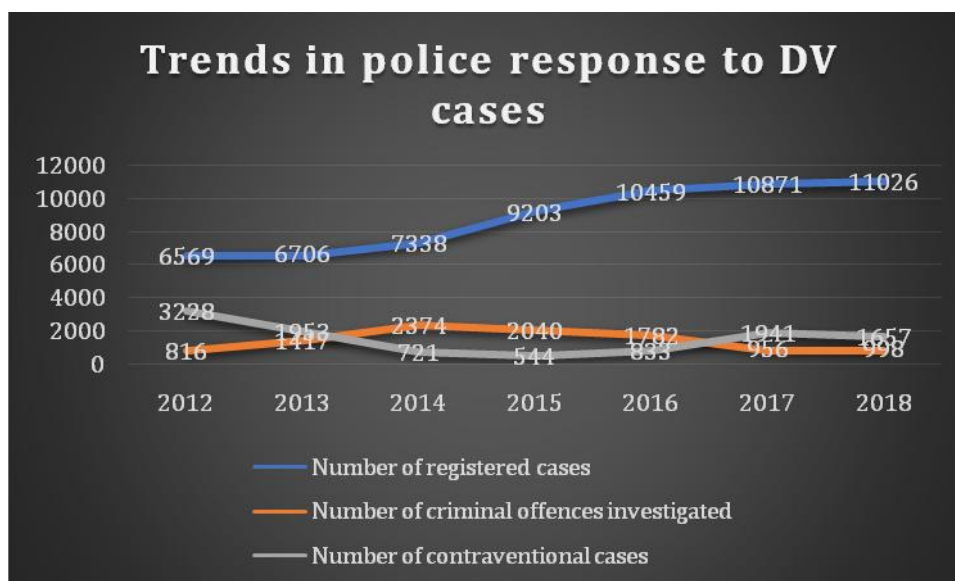
Deoarece datele MAI privind violența în familie sunt unicele date statistice la nivel național, în analiza impactului se va lua în considerare în principal această sursă de informații. Conform datelor statistice din anul **2018**, numărul cazurilor raportate de violență în familie a continuat să crească, ajungând la **11026**, față de 10871 în anul 2017 și 10459 în anul 2016³. Datorită modificărilor legislative intrate în vigoare în septembrie 2016, numărul cazurilor în privința cărora a fost inițiată urmărirea penală a fost de **998** în anul 2018, față de **956** în anul 2017, **1782** în anul 2016 și 2040 în anul 2015. În

¹ Barometrul de gen „Cum participă femeile și bărbații în politică și în procesele decizionale?”, Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”, Chișinău, 2017

² Mai mult decât atât, 90,5% dintre bărbați și 81,5% dintre femei cred că pentru o femeie cel mai important lucru este să aibă grijă de casă și să gătească pentru familia ei. Procentul bărbaților care cred că schimbatul scutecelor, îmbăierea și hrănirea copiilor sunt responsabilități ale femeii a fost și mai mare – 95%. Acest indicator este destul de mare și în rândul femeilor – 75,1% (3 din 4 femei) sunt de acord cu această afirmație. Studiul „Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova”, în baza metodologiei IMAGES, Centrul de Drept al Femeilor și SocioPolis, Chișinău, 2015, http://cdf.md/files/resources/96/IMAGES%20Moldova_English.pdf

³http://politia.md/sites/default/files/ni_violenta_in_familie_12_luni_2018_pagina_web_a_igp.pdf

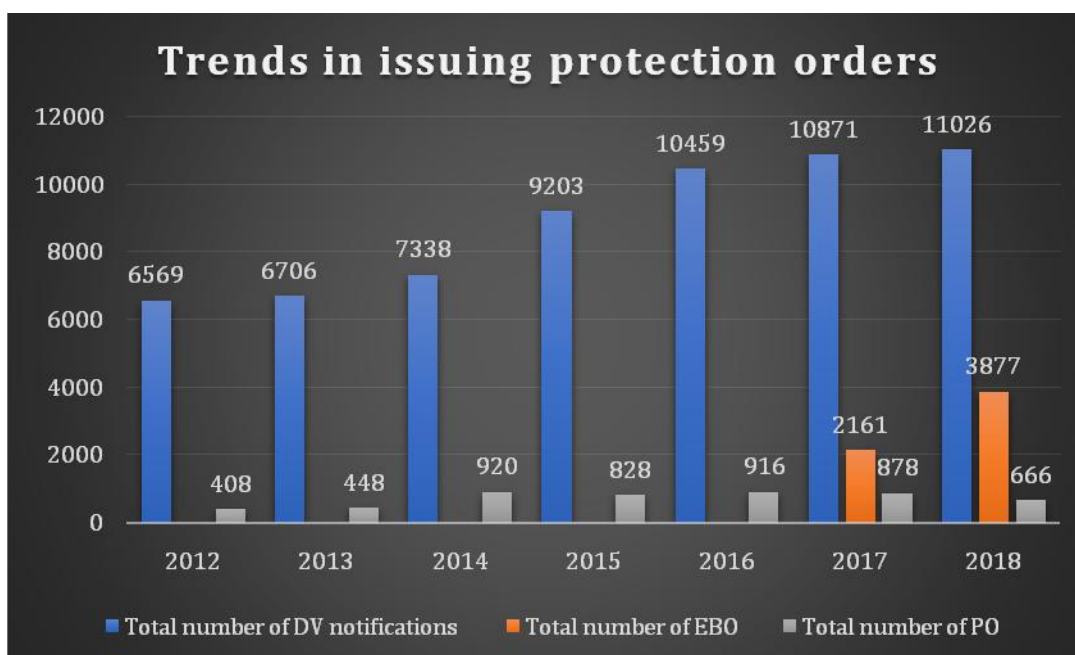
schimb, numărul de cauze contravenționale a crescut de la **833** în anul 2016 la **1657** în anul 2018.

Modificările au avut ca decriminalizarea cazurilor de violență în familie soldate cu vătămări neînsemnate ale integrității corporale. În anul 2016, legiuitorii au completat Codul contravențional cu articolul 78¹ – Violența în familie – stabilind răspunderea contravențională pentru acțiuni violente în familie care au provocat vătămare neînsemnată a integrității corporale. Sancțiunea contravențională este muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau arest contravențional de la 7 la 15 zile. Astfel, dată fiind prevalența cauzelor contravenționale de violență în familie, putem constata în general un regres în criminalizarea violenței în familie în Republica Moldova. Totodată, pe baza datelor menționate mai sus, intervenția organelor de poliție în cazurile raportate necesită totuși a fi analizată și se pare că trebuie îmbunătățită. Astfel, în anul 2018, doar în 24% din cazuri organele de poliție au inițiat o cauză penală sau contravențională pentru violență în familie, față 26,6% în anul 2017.

Prin modificările legislative intrate în vigoare în septembrie 2016 s-a introdus ordinul de restricție de urgență – o măsură de protecție temporară aplicată de organele de poliție pentru evacuarea imediată a agresorului din locuința victimei. În anul 2018 organele de poliție au emis **3877** ordine de restricție de urgență, comparativ cu **1643** ordine în anul 2017, dintre care **414** ordine de restricție de urgență sau 10,7% au fost încălcate. Numărul total al ordonanțelor de protecție emise de instanțele de judecată și monitorizate de organele de poliție a fost de **666** în anul 2018, față de **878** în anul 2017, **916** în anul 2016 și **828** în anul 2015. Un factor îngrijorător este scăderea numărului de ordine de protecție emise, dar și numărul celor încălcate – **408** de ordonanțe de protecție în anul 2018, adică **63%** din toate ordonanțele de protecție emise⁴. Potrivit organelor de poliție au fost inițiate cauze penale pentru încălcarea ordonanțelor de protecție.

⁴http://politia.md/sites/default/files/ni_violenta_in_familie_12_luni_2018_pagina_web_a_igp.pdf

Din datele prezentate mai sus reiese că, în anul 2018, din numărul total de sesizări privind VF înregistrate de către organele de poliție, circa 41% dintre victimele violenței în familie au beneficiat de acces imediat sau permanent la măsuri de protecție, care în cele mai multe cazuri au interzis sau au limitat contactul agresorului cu victima și/sau copiii, comparativ cu 28% în anul 2017.

Pentru a atinge obiectivul general al Strategiei, CDF a început să lucreze la o abordare multidisciplinară a cazurilor de violență în familie. Pe lângă echipele multidisciplinare, această abordare presupune o cooperare eficientă între trei categorii principale de specialiști: ofițeri de poliție, medici și asistenți sociali. În acest scop, CDF a coordonat procesul de revizuire a instrucțiunilor actuale utilizate în cele trei sectoare. Specialiștii din aceste sectoare au luat parte la discutarea și coordonarea celor trei documente sectoriale. Pe baza mecanismului sectorial stabilit, experții au elaborat regulamente pentru asistenți sociali și medici privind intervenția în cazurile de VF în baza coordonării eforturilor și abordării centrate pe victime. Acestea au fost aprobate spre testare în 5 raioane. Se așteaptă ca abordarea coordonată să conducă la o intervenție mai eficientă a statului în cazurile de violență în familie și, prin urmare, la atenuarea acestui fenomen la nivel național.

În anul 2018, CDF a inițiat analiza compatibilității legislației naționale la prevederile Convenției de la Istanbul și a început să elaboreze un proiect de lege pentru a modifica legislația actuală în vederea racordării sale la standardele internaționale privind prevenirea și combaterea violenței bazate pe gen.

III. PROGRESUL PER REZULTAT

Rezultatul nr. 1: Prevenirea

Prevenirea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie continuă să fie una dintre prioritățile principale ale CDF. Aceasta vizează schimbarea comportamentului și atitudinilor publicului față de rolul bărbaților și al femeilor în societate și familie, depășirea stereotipurilor de gen și sensibilizarea. Componenta Prevenire include activități de advocacy și lobby, sensibilizare, consolidare a capacităților, creare a coaliției/rețelei și promovează recunoașterea, respectarea și aplicarea drepturilor femeilor ca drepturi ale omului.

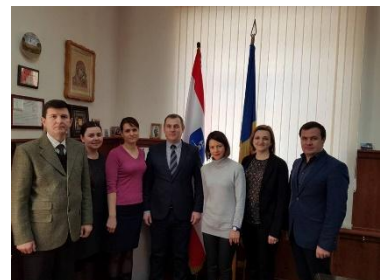
Rezultatul intermediar 1.1: Advocacy și lobby

Activitățile realizare în perioada ianuarie-decembrie 2018 în cadrul Rezultatului intermediar 1.1

Activitatea 1.1.1: Întâlniri cu reprezentanți ai APC și APL

În perioada de raportare, CDF a participat la întruniri cu șeful Inspectoratului General al Poliției, directorul Direcției generale urmărire penală a IGP, directorul Direcției generale securitate publică a IGP, la care a discutat despre practicile bune și rele de intervenție ale organelor de poliție la cazurile de violență în familie și a ajuns la un acord privind cooperarea ulterioară dintre IGP și CDF, a prezentat cazuri practice ale intervențiilor ofițerilor de investigații în cazurile de violență în familie, a evidențiat necesitatea instruirii continue și a discutat despre intervenția organelor de poliție în cazurile de violență în familie în anul 2017 din perspectiva unui ONG. CDF a discutat despre instrumentul de evaluare a riscurilor utilizat de poliție și a oferit recomandări de îmbunătățire pe viitor.

CDF a participat la consultații tripartite privind crearea Consiliului pentru Drepturile Omului și a pledat împotriva inițiativei Guvernului de a lichida Consiliul coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Grație eforturilor comune ale partenerilor de dezvoltare și ale organizațiilor societății civile, Consiliul își va continua activitatea.

În perioada de raportare, CDF a convocat o reuniune și participat la alte patru reuniuni ale Consiliului coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie – o instituție înființată în conformitate cu prevederile Legii nr. 45-XVI din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, pentru a asigura coordonarea între

acțiunile ministerelor, ale autorităților administrației publice centrale și ale organizațiilor societății civile cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. La reuniunile Consiliului, CDF a discutat despre o modificare la legea cu privire la VF propusă de către un deputat, și-a prezentat îngrijorările față de implementarea legislației în domeniul violenței în familie, a prezentat constatările analizei legislației naționale ce reglementează hărțuirea sexuală și a evidențiat problemele practice legate de măsurile luate față de persoanele cu deficiențe mintale ce comit acte de violență în familiile lor, iar consultantul contractat de către CDF a prezentat noii indicatori statistici ai VBG pentru sectorul sănătate.

CDF a participat la o ședință cu președinta Comisiei parlamentare protecție socială, sănătate și familie. S-a discutat despre acreditarea prestatorilor de servicii sociale, subcontractarea de către stat a serviciilor ONG-urilor care oferă asistență victimelor violenței în familie, lacunele legislației în vigoare privind violența în familie, ratificarea Convenției de la Istanbul.

CDF a inițiat un parteneriat cu Asociația Femeilor din Poliție și rețeaua bibliotecilor Novateca și a convenit asupra viitoarelor priorități comune: sensibilizarea femeilor din poliție despre hărțuirea sexuală, instruirea femeilor din poliție în vederea aplicării eficiente a legislației cu privire la VF și desfășurarea unor activități de sensibilizare împreună cu rețeaua

Novateca și Asociația Femeilor din Poliție.

În perioada de raportare, CDF a participat la consultațiile organizate de către MSMPS privind raportul către Comitetul CEDAW. CDF a pus la îndoială obiectivitatea raportului și a prezentat informații despre lipsa de progrese ale statului în domeniul violenței în familie și a violenței bazate pe gen.

CDF a fost ales în calitate de membru al Grupului de consultanță al Consiliului strategic al Inspectoratului General al Poliției, o platformă ce își propune să asigure transparența în procesul decizional și de reformare a Poliției. În această calitate, CDF s-a implicat activ în procesul de luare a deciziilor strategice în domeniul asigurării ordinii și securității publice, promovare a valorilor democratice și respectare a principiilor egalității de gen.

Pentru a asigura o înțelegere comună a fenomenului de violență în familie și o intervenție comunitară coordonată, CDF, împreună cu GRW, a organizat un atelier de lucru de două zile pentru factorii de decizie de la Procuratura Generală, Inspectoratul General al Poliției, Ministerul Justiției,

precum și pentru reprezentanții ONG-urilor. Experții au prezentat cele mai bune practici privind intervenția

eficientă în cazurile de violență în familie și lacunele identificate în timpul evaluării instituționale a intervenției statului în cazurile de violență în familie. Factorii de decizie urmează să analizeze rezultatele evaluării instituționale și vor identifica posibilități de ajustare a practicilor curente de coordonare a intervenției în rândul specialiștilor din domeniul justiției penale.

Activitatea 1.1.3: CDF împărtășește cunoștințe și bune practici la nivel național și internațional

Experta CDF a vorbit la Simpozionul Centrului de medicină legală. CDF a împărtășit cunoștințe privind importanța implicării medicilor legiști în calificarea corectă a actelor de violență în familie.

Directoarea executivă a CDF a purtat discuții cu studenții de la drept și tinerii avocați din Moldova despre problema violenței bazate pe gen și violenței în familie. În cadrul discuțiilor accentul a fost pe principalele stereotipuri privind violența în familie și cadrul legal actual ce reglementează intervenția statului în cazurile de violență în familie. Discuțiile au fost organizate de către Institutul Leavitt în Moldova.

În luna aprilie, echipa CDF a fost gazda delegației Republicii Tadjikistan. Reprezentanții delegației au putut afla mai multe despre activitățile CDF, prevederile legale ce reglementează intervenția statului în actele de violență în familie și aspectele referitoare la implementarea ineficientă a legislației. La fel, membrii delegației au împărtășit informații despre cadrul lor legal în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.

Directoarea executivă a CDF a vorbit participanților la Conferința „Națiunile marginalizate, drepturile omului și etica în dezvoltare” și a prezentat studiile importante realizate de CDF în domeniul VF. La conferință au fost explorate dimensiunile etice ale dezvoltării internaționale, naționale și comunitare de către națiunile marginalizate și pentru acestea, cu accent pe drepturile omului și participarea democratică.

Experta CDF a participat la o conferință organizată de Centrul de medicină legală și a prezentat exemple din experiența practică a CDF, sensibilizând medicii legiști despre importanța rapoartelor acestora și despre rolul lor în investigarea penală a cazurilor de violență în familie.

Directoarea executivă a CDF a participat la Conferința regională privind accesul la justiție pentru femeile victime ale violenței, organizată în cadrul Proiectului PBG „Consolidarea accesului la justiție pentru femeile victime ale violenței în cele șase țări ale Parteneriatului Estic”. Conferința a fost organizată cu scopul de a analiza progresele înregistrate în domeniul accesului femeilor la justiție, inclusiv în domeniul ratificării și implementării Convenției de la Istanbul, a face

schimb de informații referitoare la provocările existente și a convenit asupra măsurilor ulterioare pentru țările Parteneriatului Estic.

O avocată de la CDF a participat la cea de-a 20-a Conferință privind WAVE, care a avut loc în Malta. Printre principalele subiecte discutate la conferință au fost importanța serviciilor specializate în combaterea violenței în familie, provocările în combaterea diferitor forme de violență împotriva femeilor, eforturile pe care le depun țările europene în vederea combaterii feminicidului, importanța colectării datelor pentru eliminarea eficientă a violenței împotriva femeilor și fetelor.

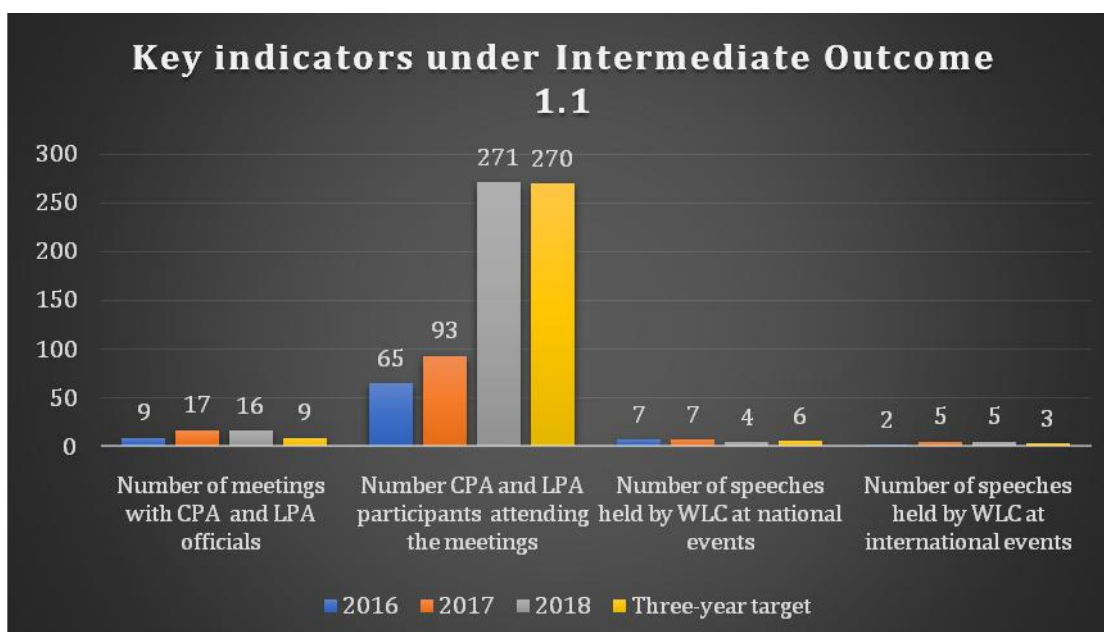

Directoarea executivă a CDF a luat parte la o vizită de studiu în Serbia pentru a împărtăși și posibil a prelua unele practici bune în prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor. Delegația a avut întrevederi și a purtat discuții cu Comisarul pentru egalitatea de gen, Avocatul Poporului Republicii Serbia, Academia Judiciară din Serbia, ONG-uri etc. În cadrul discuțiilor s-a pus accentul pe capacitatea specialiștilor în domeniul combaterii violenței, ratificarea Convenției de la Istanbul,

finanțarea serviciilor sociale și coordonarea eficientă la nivel național și local a eforturilor de prevenire și intervenție.

Avocata CDF a participat la conferința internațională a avocaților în Georgia. La această conferință au fost discutate și analizate legile și practicile de intervenție în cazurile de violență sexuală în Europa și țările post-sovietice. O problemă comună pentru toate țările sunt stereotipurile despre victimele violenței sexuale. Avocata CDF a împărtășit practicile Republicii Moldova în răspunsul la cazurile de violență sexuală și a contribuit la publicarea raportului „Roadblocks to Justice: How the Law Is Failing Survivors of Sexual Violence in Eurasia” [„Obstacole în calea justiției: cum legislația nu ajută pe supraviețuitoarele violenței sexuale în Eurasia”].

Rezultatul intermediar 1.2: Sensibilizarea

În anul 2018, activitățile de sensibilizare ale CDF au avut ca scop explicarea problemelor legate de violența în familie și informarea grupurilor țintă și a părților interesate, astfel încât acestea să poată lua decizii responsabile privind combaterea și atenuarea acestui fenomen.

Activitățile realizate în perioada ianuarie – iunie 2018 în cadrul Rezultatului intermediar 1.2

CDF a continuat să elaboreze și să difuzeze buletinul informativ trimestrial „Stop violenței”, în care sunt prezentate principalele activități și știri din domeniu. În anul 2018, 4 ediții au fost elaborate și difuzate partenerilor, părților interesate și societății civile.

Activitatea 1.2.1: Activități desfășurate în timpul campaniei „16 zile de activism împotriva violenței bazate pe gen”

Pe durata campaniei „16 zile de activism împotriva violenței bazate pe gen”, CDF a organizat un eveniment menit să demonstreze unitatea specialiștilor și a publicului larg în combaterea fenomenului de violență în familie. În timpul evenimentului, participanții care reprezentau instituțiile publice, comunitatea internațională și societatea civilă au asamblat un puzzle prin care au simbolizat aportul comun în lupta contra fenomenului de violență împotriva femeilor.

În ultima zi a campaniei „16 zile de activism împotriva violenței bazate pe gen”, CDF a organizat o expoziție cu genericul „Nu dați vina pe haine!”, care prezintă hainele reconstituite ale nouă femei și fete abuzate sexual și istoriile lor anonime. Scopul expoziției a fost de a sensibiliza publicul cu privire la motivele reale care

stau în spatele actelor de violență sexuală. Expoziția a avut loc la Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova și a fost urmată de o lecție deschisă pentru studenții de la drept pe tema violenței bazate pe gen.

Activitatea 1.2.13. Evenimente specifice de sensibilizare

CDF a inițiat un parteneriat cu rețeaua bibliotecilor Novateca pentru a sensibiliza populația despre conceptul violenței bazate pe gen, cauzele și consecințele violenței și căile de atac disponibile victimelor violenței. La

data de 25 a fiecărei luni, echipa CDF merge în diferite regiuni ale țării pentru a discuta despre acest fenomen. Astfel, în lunile aprilie, mai, iunie, septembrie și noiembrie, avocatele de la CDF, psihologii și membrii Asociației Femeilor din Poliție au mers la 6 biblioteci raionale pentru a sensibiliza diferite grupuri țintă despre fenomenul violenței în familie: Căușeni, Telenești, Bălți, Hâncești, Strășeni și Rezina. S-a discutat despre stereotipurile legate de violența în familie și violența bazată pe gen, căile de atac disponibile în prezent, cadrul legal privind prevenirea și eliminarea violenței bazate pe gen, motivele care împiedică raportarea cazurilor de violență în familie etc. Discuțiile au fost organizate pentru tinerii, bătrânii, specialiștii și populația de rând din aceste raioane. În ansamblu, CDF a implicat 133 de cetățeni prin activitățile organizate în cadrul rețelei de biblioteci.

Echipa CDF a desfășurat la Colegiul Mondostud-Art o sesiune de sensibilizare, unde a vorbit despre profilul psihologic și social al victimelor violenței în familie, stereotipurile care împiedică acționarea în cazurile de violență în familie și raportarea acestora, precum și despre căile de atac disponibile victimelor.

La Zubrești, raionul Strășeni, directoarea executivă a CDF a ajuns la invitația doamnei primar pentru a vorbi cu victimele și potențialele victime ale violenței în familie. Subiectele discutate la această întâlnire au variat de la normele sociale predominante legate de rolul femeilor și bărbaților în societate, teoria din spatele violenței în familie, până la căile de atac disponibile victimelor violenței în familie.

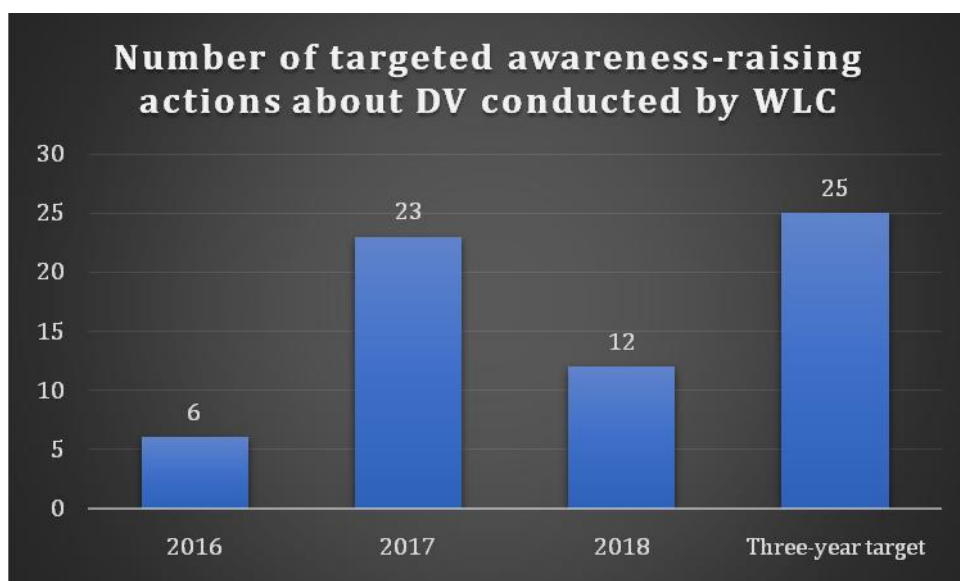

În luna iulie, echipa CDF a participat la târgul ONG-urilor unde și-a promovat realizările și serviciile pe care le oferă victimelor violenței în familie. CDF a organizat pentru vizitatorii târgului un quiz-quest la tema violenței în familie. Aceștia au primit premii și au aflat mai multe

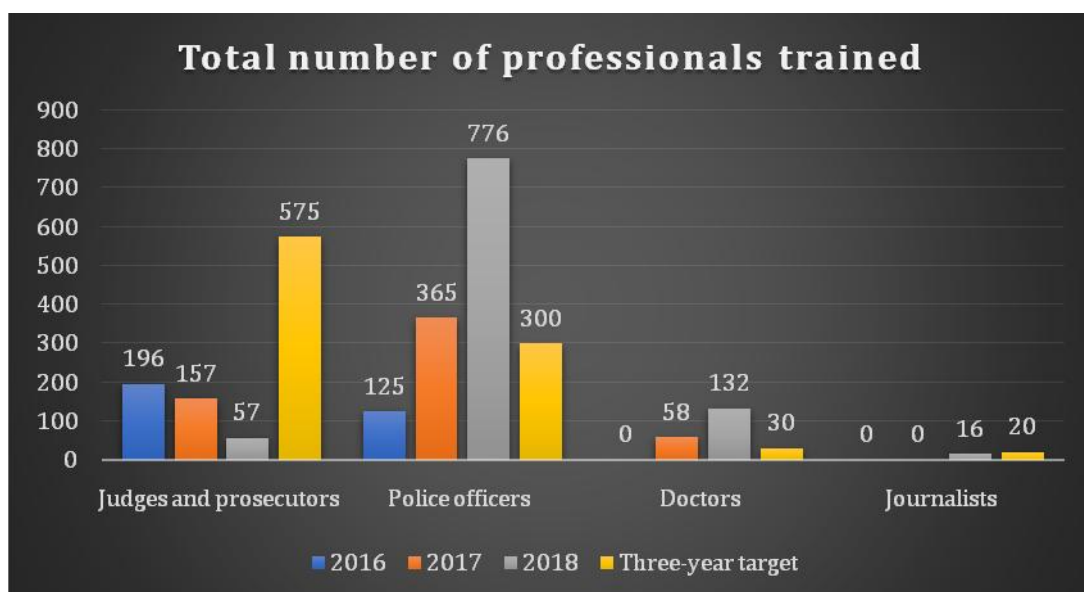
despre acest fenomen.

Echipa CDF a participat la mai multe emisiuni TV și radio la posturile Moldova 1, Prime, Canal3, FlorTv, TVR Moldova etc.

Rezultatul intermediar 1.3: Consolidarea capacităților

Consolidarea capacităților continuă să fie una dintre componentele principale ale strategiei CDF. Lipsa unei reacții prompte, neemiterea ordinelor de restricție de urgență, lipsa solicitării ordonanțelor de protecție și lipsa unei anchetări eficiente a cazurilor care necesită acest lucru reprezintă principalele lacune în procesul de intervenție în cazurile de violență în familie. Existența în rândul categoriilor profesionale a unor stereotipuri dăunătoare privind violența în familie și a anumitor atitudini și practici pune în pericol siguranța victimelor violenței în familie. Iată de ce CDF continuă să instruiască ofițerii de poliție, procurorii și judecătorii.

În total, CDF a organizat 29 de sesiuni de instruire pentru specialiști în anul 2018. La aceste instruirii au participat în total 1054 de specialiști din sectorul poliției, judiciar, urmărire penală, mass-medie și protecție socială. În rezultatul instruirilor, se estimează că cunoștințele ofițerilor de poliție instruiți au crescut în medie cu 10,95%, în timp ce ale judecătorilor și procurorilor — cu 16,46%.

Procentul participanților cu un nivel corespunzător de cunoștințe înainte de instruire a fost de 63,13% în cazul judecătorilor și procurorilor, respectiv de 57,37% în cazul ofițerilor de poliție. Trebuie depuse mai multe eforturi pentru creșterea nivelului de cunoștințe al specialiștilor până la 95%, aceasta fiind ținta pentru trei ani.

Activitățile realizate în 2018 în cadrul Rezultatul intermediar 1.3

Activitatea 1.3.1: Instruirii organizate pentru ofițerii de poliție

În anul 2018, CDF a organizat în parteneriat cu IGP 18 instruirii pentru ofițerii de poliție și cei de urmărire penală. Este vorba de instruirii privind schimbarea

atitudinii organelor de poliție

privind VF, înțelegerea originilor sale și transformarea modului de gândire la specialiști. La aceste instruirii au fost evidențiate și particularitățile aplicării ordinelor de restricție de urgență, dar și alte aspecte practice legate de implementarea legislației cu privire la VF. În total, la aceste

instruirii au participat 776 de specialiști (269 de ofițeri de poliție și 501 ofițeri de urmărire penală). Cunoștințele participanților în urma instruirii au crescut cu 10,95%. În anul 2018, CDF a pus accentul și pe Găgăuzia. În această regiune a fost organizată o instruire de două zile pentru ofițerii de poliție, la care au participat 21 de ofițeri (1 femeie și 20 de bărbați).

Activitatea 1.3.2 Instruiri organizate pentru medicii legiști și medicii de familie

Pe parcursul anului 2018, CDF a desfășurat împreună cu Centrul de medicină legală 3 seminare de instruire pentru 84 de medici legiști, dintre care 25 femei și 59 bărbați. Seminarele s-au desfășurat în baza Ghidului pentru specialiștii din sistemul de sănătate, aprobat de către Ministerul Sănătății. Temele principale ale Ghidului includ aspecte privind legislația Republicii Moldova în domeniul violenței în familie, intervenția specialiștilor din domeniul sănătății în cazurile de violență în familie, rolul cadrelor medicale în identificarea și referirea cazurilor, abordarea multidisciplinară a intervenției în cazurile de violență în familie. În plus, CDF a desfășurat 2 instruiri pentru asistenții medicilor legiști. La aceste instruiri au participat 48 de asistenți, dintre care 46 de femei și 2 bărbați.

Activitatea 1.3.3 Instruiri organizate pentru judecători, procurori și avocați

În perioada de raportare, CDF a organizat în parteneriat cu Institutul Național de Justiție 2 instruiri de 2 zile pentru judecători și procurori. În total au fost instruiți 26 de judecători, 31 de procurori și 10 ofițeri de urmărire penală (19 femei și 15 bărbați). Ca urmare, cunoștințele lor au crescut cu 16,46%. Tot în parteneriat cu Institutul Național de Justiție, CDF a desfășurat 2 instruiri pentru grefieri și asistenți judiciari. În total, la aceste instruiri au participat 15 grefieri, 19 asistenți judiciari și 2 șefi de secretariate. Ca urmare, cunoștințele lor au crescut cu 17,81%.

În anul 2018, CDF a finalizat lucrul la ghidul de instruire pentru judecători și procurori și urmează să îl lanseze în anul 2019.

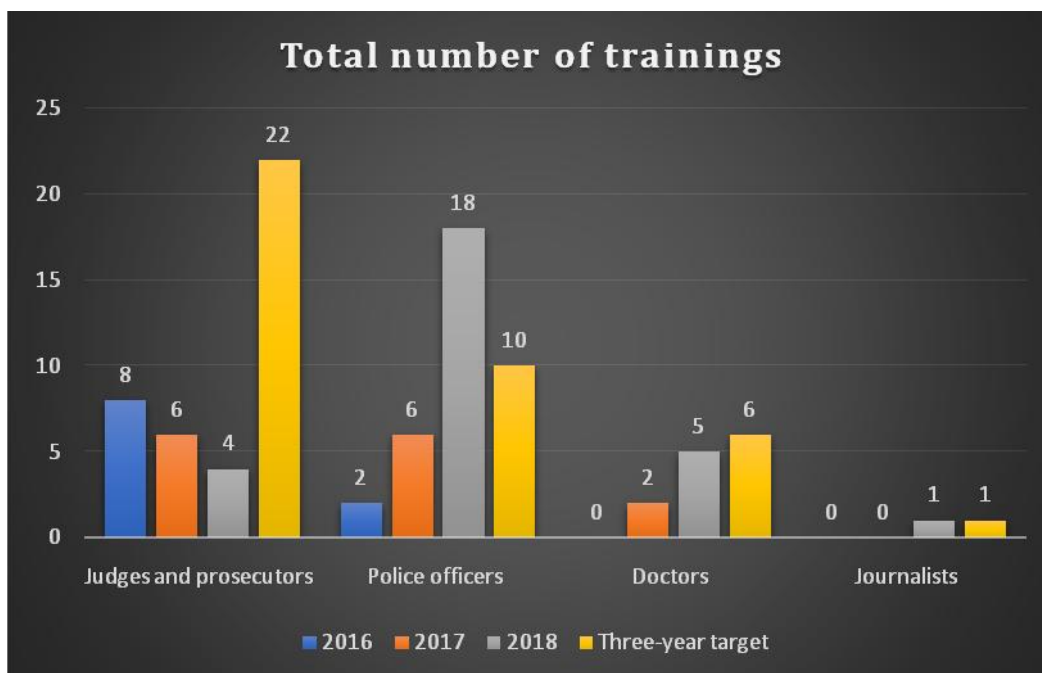
Activitatea 1.3.4 Instruiri organizate pentru jurnaliști

În anul 2018, CDF în colaborare cu Centrul pentru Jurnalism Independent a desfășurat o instruire de 2 zile pentru jurnaliștii din presa scrisă. Formatorii și jurnaliștii au discutat despre fenomenul violenței în familie, modul de comunicare cu victimele violenței în familie, rolul jurnaliștilor într-o abordare sistemică a problemei și abilitățile pe care trebuie să le aibă reporterii pentru a scrie materiale despre violența în familie. La instruirea dată au participat 16 jurnaliști, dintre care 13 femei și 3 bărbați. În urma instruirii, jurnaliștii au publicat două articole cuprinzătoare despre problema violenței în familie în Moldova: <https://suntparinte.md/istoria-unei-supravietuitoare-a-violentei-in-familie-dupa-prima-bataie-nu-taceti-sa-nu-credeti-in-va-trece-eu-am-facut-o-si-regret/> și <https://www.zdg.md/editia-print/social/preoteasa-din-altarul-violentei>

Activitatea 1.3.5 În Chişinău sunt înfiinţate echipe multidisciplinare pentru cazuri de VF cu participarea societăţii civile

CDF a semnat un Acord de colaborare cu Direcţia Asistenţă Socială din Ialoveni. La Ialoveni a fost organizat un seminar de instruire pentru 12 ofiţeri de poliţie şi 15 asistenţi sociali, axat pe îmbunătăţirea parteneriatului la nivel local şi abordarea multidisciplinară în intervenţia în cazurile de VF.

Rezultatul intermediar 1.4: Crearea coaliţiei/reţelei

CDF a continuat să asigure activitatea de secretariat a Coaliţiei Naţionale „Viaţă fără violenţă în familie” (CN). În perioada de raportare, CN şi-a continuat activitatea şi a organizat o şedinţă a Adunării Generale şi două şedinţe ale Consiliului de Administrare.

Activităţile realizate în perioada ianuarie – iunie 2018 în cadrul Rezultatului intermediar 1.4

Activitatea 1.4.1 Asigurarea secretariatului CN

În anul 2018, CN a organizat, cu sprijinul CDF, 4 şedinţe cu membrii Adunării Generale a CN. Principalele probleme care au fost puse în discuţie împreună cu membrii au fost raportul de progres anual pentru anul 2017, prezentarea şi discutarea planului de acţiuni al CN şi prezentarea noilor membri ai CN.

În perioada de raportare, CN, cu susţinere din partea CDF, a organizat 3 şedinţe ale Consiliului în luna februarie, aprilie şi mai. Consiliul a planificat viitoarele activităţi şi

programul de advocacy și a evaluat și aprobat propunerile de proiecte în cadrul Programului de granturi mici.

Activitatea 1.4.4 Atelierul de lucru privind consolidarea Coalțiiei

Ședința Adunării Generale din luna februarie a fost combinată cu un atelier de lucru strategic și de consolidare a echipei. Obiectivele atelierului de lucru au fost consolidarea coaliției prin dezvoltarea comunicării interne, aflarea rolurilor pe care le au membrii grupului și înțelegerea procesului de analiză și de luare a deciziilor.

În luna martie, membrii Coalțiiei Naționale au participat la un atelier de lucru cu reprezentanți ai Fundației OAK. Scopul acestui atelier a fost de a discuta despre necesitățile de dezvoltare instituțională și despre activitățile planificate ale membrilor Coalțiiei Naționale.

Activitatea 1.4.7 Standardele naționale privind sprijinirea și asistența victimelor revizuite și prezentate pentru aprobare

Standardele naționale sunt în vigoare, însă necesită a fi modificate. Câțiva membri au prezentat proiecte de modificări propuse. În anul 2018, CN a contribuit la eforturile de advocacy pentru modificarea legislației privind procedura de acreditare a prestatorilor de servicii sociale și achiziționarea de către stat a serviciilor sociale. Ca rezultat, în luna februarie a fost creat în acest sens grupul de lucru interministerial sub supravegherea Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale.

Activitatea 1.4.9 Programul de granturi mici pentru prestatorii de servicii

13 organizații membre ale CN, printre care două organizații din Găgăuzia și una din Transnistria, au primit granturi mici în valoare de 60.000 lei fiecare. Granturile mici au fost acordate pentru oferirea de cazare și produse alimentare femeilor cu copii, medicamente și produse de igienă personală; oferirea de servicii consiliere (socială, psihologică, juridică); îmbunătățirea centrelor; desfășurarea de către tineri la nivel central și local a unor activități de sensibilizare care vizează aproximativ 300-500 de persoane.

Activitatea 1.4.10 Consolidarea capacităților interne pentru colectarea și analiza datelor

Sistemul de colectare a datelor a fost elaborat și testat, și include chestionare, indicatori și șablonul raportului. De la membrii Coalțiiei Naționale au fost colectate datele pentru anul 2017 și a fost elaborat un Raport statistic pentru anul respectiv.

Activitatea 1.4.11 Vizită de studiu vizată la nivel internațional/național a membrilor Coalțiiei

Coordonatoarea Serviciului specializat pentru asistența victimelor violenței în familie din cadrul CDF, alături de mai mulți membri ai CN, a participat la o vizită de studiu în Suedia. Aceștia s-au întâlnit cu mai multe organizații

care sprijină victimele violenței. Au aflat că 90% din serviciile prestate de către organizațiile societății civile sunt asigurate de stat. Serviciile includ adăpost, asistență psihologică și juridică. Conform Raportului de estimare a costurilor violenței în familie, elaborat de către CDF în 2017, 60% din serviciile sociale sunt asigurate de ONG-uri.

publice.

În anul 2018, Coaliția Națională a organizat vizite de schimb pentru membrii săi. Colegii de la Centrul Stimul din Ocnița și Asociația Vesta din Găgăuzia au efectuat o vizită de studiu și schimb de experiență la Centrul de Drept al Femeilor. A fost discutat modul în care Serviciul specializat de asistență a victimelor violenței în familie este organizat, activitățile de prevenire desfășurate și importanța colaborării cu instituțiile

În anul 2018, Coaliția Națională a organizat sesiuni de instruire pentru psihologii membri ai Coaliției. Capacitatea lor de a lucra eficient cu victimele violenței în familie a fost îmbunătățită în urma acestor sesiuni.

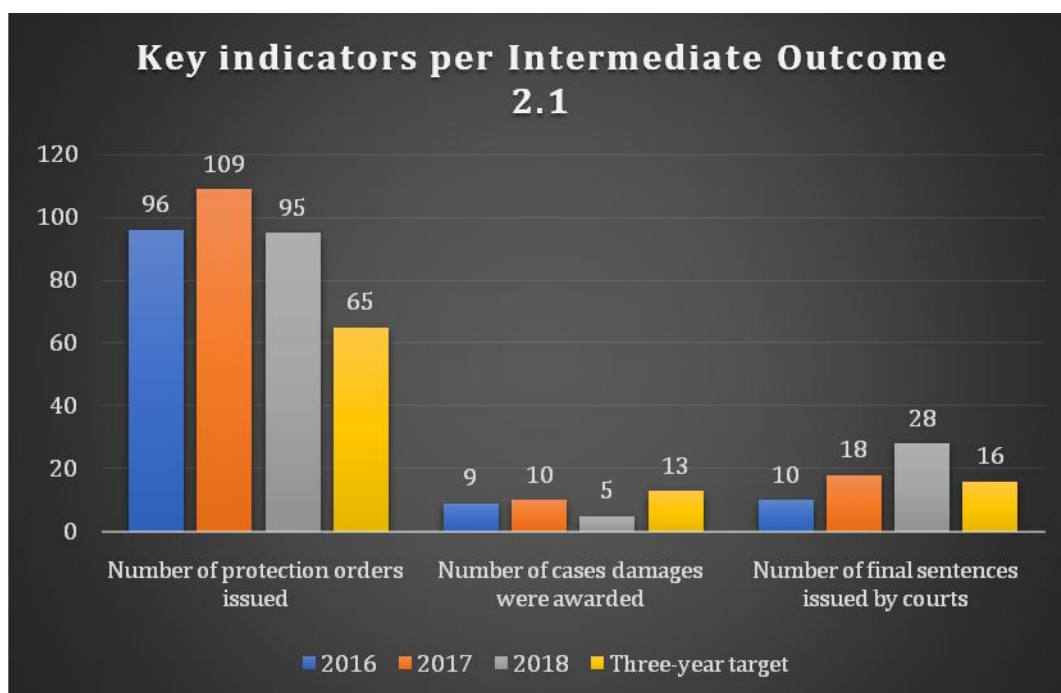
Rezultatul 2: Urmărirea în justiție

Scopul principal al componentei de urmărire în justiție a Strategiei este de a spori accesul femeilor victime ale violenței în familie la servicii calitative de asistență juridică și de reprezentare în instanță, dar și de a crește numărul și calitatea sentințelor de condamnare a agresorilor. În conformitate cu legislația privind asistența juridică garantată de stat, victima are dreptul la asistență juridică gratuită primară și calificată. Deși *de jure*, victimele violenței în familie au dreptul la asistență juridică, *de facto* asistența juridică gratuită este limitată. La fel și numărul instituțiilor în care poate fi exercitat acest drept este limitat. ONG-urile nu sunt accesibile pentru victimele din întreaga țară. Specialiștii din domeniul juridic nu cunosc dinamica fenomenului violenței în familie. În anul 2018, CDF a depus eforturi pentru a se asigura că sistemul de justiție penală acționează neîntârziat și corect pentru a proteja femeile victime ale violenței în familie. După cum s-a menționat la secțiunea „Analiza impactului”, la nivel național, tendințele aferente urmăririi în justiție sunt îngrijorătoare. Din cele 11.026 de cazuri de violență în familie raportate organelor de poliție, în 998 sau 9% din cazuri a fost inițiată urmărirea penală.

Rezultatul intermediar 2.1: Judecătorii emit ordonanțe de protecție și pronunță sentințe adecvate în cazurile susținute de CDF

CDF a continuat să-și îmbunătățească componenta de asistență juridică, fapt ce a condus la o îmbunătățire semnificativă a sistemului de baze de date, astfel încât să se efectueze raportarea mai exactă și la timp a cazurilor. Baza de date este îmbunătățită în permanență pentru a ține pasul cu volumul de lucru tot mai mare. După implicarea CDF, numărul total de ordonanțe de protecție emise în anul 2018 de către judecători a atins cifra de 95 față de 109 de ordonanțe de protecție emise în anul 2017. Rata totală de acceptare a cererilor de emitere a ordonanțelor de protecție, depuse de către CDF, este de 91,3%. În anul 2018 instanța a acordat despăgubiri în 5 cazuri. Valoarea totală a

despăgubirilor acordate în cazurile gestionate de către CDF în anul 2018 a fost de 125.000,00 lei. În anul 2018, instanța a pronunțat sentințe definitive în 28 cazuri gestionate de către CDF (23 cazuri penale și 5 contravenționale).

Activitățile realizate în 2018 în cadrul Rezultatul intermediar 2.1

Activitatea 2.1.1 CDF oferă consiliere și asistență juridică primară și asistență la pregătirea documentelor juridice pentru victimele VF care solicită ajutor

CDF a oferit asistență juridică pentru 411 victime ale violenței în familie, comparativ cu 390 de persoane în 2017. 406 de beneficiari au fost femei, dintre care 269 aveau copii mici. Majoritatea beneficiarilor au fost referiți de către inspectoratele de poliție, prin intermediul liniei fierbinți și la recomandarea persoanelor apropiate (informații mai detaliate sunt disponibile în Raportul anual al Serviciului pentru asistență specializată victimelor violenței în familie). 311 beneficiari ai CDF provin din mediul urban, iar 100 – din mediul rural.

Obiectivul Strategiei este o creștere anuală de 15% a numărului de persoane care beneficiază de asistență juridică primară la CDF. În anul 2018, numărul beneficiarilor CDF a înregistrat o creștere cu 6% față de anul 2017 (14%).

Activitatea 2.1.2 Victimele VF care solicită ajutor din partea CDF beneficiază de asistență juridică calificată și sunt reprezentate de avocați interni/contractați

56 de victime care au apelat la CDF au primit asistență juridică calificată și au fost reprezentate de avocați interni și contractați. În 95 de cazuri din 104 cereri înaintate de către CDF, instanțele de judecată au emis ordonanțe de protecție.

În anul 2018, în cazurile reprezentate de către CDF au fost pronunțate 10 sentințe în temeiul art. 320¹ – Neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție – din Codul Penal:

- condamnare cu suspendare condiționată a executării pedepsei – 5 cazuri;
- 130 de ore de muncă neremunerată în folosul comunității – 1 caz;
- privațiune de libertate de un termen de 3 ani – 1 caz;
- încetarea urmăririi penale din cauza decesului agresorului – 1 caz;
- încetarea urmăririi penale din cauza decesului victimei – 1 caz;
- suspendarea procedurilor pentru o perioadă nelimitată din cauza dispariției agresorului – 1 caz.

Instanțele de judecată au emis 10 sentințe în temeiul art. 201¹ – Violența în familie – din Codul Penal:

- suspendare condiționată a executării pedepsei – 2 cazuri;
- privațiune de libertate pe un termen de 1, 2 și 7 ani – 3 cazuri;
- încetarea procedurilor – 4 cazuri;
- refuz de pornire a urmăririi penale – 1 caz.

În cazurile contravenționale, CDF a obținut 5 hotărâri de judecată în anul 2018: 2 hotărâri prevedeau 40 de ore de muncă neremunerată în folosul comunității, iar 3 hotărâri prevedeau încetarea procedurilor din cauza invalidității proceselor-verbale întocmite de către organele de poliție.

Activitatea 2.1.3: Victimelor VF care solicită ajutor din partea CDF sunt referite către avocați care asigură asistența juridică garantată de stat

CDF a referit la CNAJGS 10 victime ale violenței în familie. Obiectivul este creșterea cu 50% a numărului de persoane referite către CNAJGS. Având în vedere calitatea necorespunzătoare a serviciilor furnizate de către avocații CNAJGS, CDF evită să refere victimele către acest organ.

Activitatea 2.1.4 Standardele pentru asistența juridică elaborate

În anul 2017, CDF a început să elaboreze standardele privind asistența oferită victimelor violenței în familie și un regulament privind asistența juridică, psihologică și socială acordată victimelor. Standardele și regulamentul vor fi finalizate în anul 2019.

Activitatea 2.1.5 CDF desfășoară activități de litigare strategică în numele victimelor violenței în familie

În prima jumătate de anului 2018, CDF a înaintat 3 plângeri la Curtea Europeană a Drepturilor Omului împotriva Republicii Moldova. În plângeri era menționat faptul că autoritățile statului nu au întreprins acțiuni eficiente de investigare și urmărire penală a cazurilor de violență în familie.

În plus, în anul 2018 CDF a depus 3 plângeri la Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității. În toate cele 3 cazuri, Consiliul a emis decizii prin care a admis prezența elementului de discriminare în bază de sex, gen și dizabilitate. Actele de discriminare fuseseră comise de către ofițeri de poliție, procurori și un primar.

Consiliul a recomandat instituțiilor corespunzătoare să ia măsuri pentru a elimina practicile discriminatorii.

Activitatea 2.1.7 Proiectul de monitorizare a instanțelor de judecată finalizat

În anul 2017, cu sprijinul Ambasadei SUA, CDF a inițiat proiectul de monitorizare a instanțelor de judecată în Moldova. Acesta vizează monitorizarea progreselor, lacunelor și provocărilor în aplicarea legislației naționale cu privire la violența în familie la cazuri specifice. În luna martie 2018, CDF a finalizat activitatea de monitorizare și a organizat un atelier de totalizare pentru observatorii care au participat la ședințe de judecată și care au colectat informații în scopuri de monitorizare.

Rezultatul 3: Protecția

CDF a devenit un centru care sprijină victimele violenței în familie și ale violenței bazate pe gen. În prima jumătate a anului 2018, CDF a continuat să lucreze la elaborarea unei intervenții cuprinzătoare pentru sprijinirea victimelor violenței, care depășește limitele serviciilor juridice și contribuie, de asemenea, la abilitarea femeilor, aflate în relații violente, de a-și asuma un control mai extins asupra propriilor vieți.

Rezultatul intermediar 3.1. Serviciile oferite de CDF victimelor VF sunt îmbunătățite

Numărul total al victimelor violenței în familie deservite și asistate de CDF a fost de 411 în anul 2018.

Activitățile realizate în 2018 în cadrul Rezultatul intermediar 3.1

Activitatea 3.1.2 Victimele VF au beneficiat de evaluare și/sau consiliere psihologică

În anul 2018, CDF a oferit consiliere psihologică pentru 148 de victime ale violenței în familie. Au fost întocmite 57 de rapoarte de evaluare psihologică pentru victimele violenței în familie, comparativ cu 123 de rapoarte în anul 2017. Scăderea este determinată de modificările legislative și de reducerea numărului de cauze penale pornite pe acte de violență în familie.

CDF a continuat să aplice sesiunile de terapie în grup. Astfel, un grup format din 10 de beneficiare au fost implicate fiecare în aproximativ 10 sesiuni de terapie de grup. Conform evaluării beneficiarelor, toate au declarat că ar dori să continue sesiunile de consiliere în grup. Majoritatea au confirmat că situația psihologică generală li s-a îmbunătățit (stimă de sine, atenuarea depresiei, schimbarea relației cu ceilalți). Toate beneficiarele au demonstrat competențe noi și îmbunătățite, cum ar fi comunicarea și încrederea în sine.

Activitatea 3.1.4 Victimele VF au beneficiat de asistență de urgență pentru a răspunde unor nevoi urgente

În perioada de raportare, 13 femei care au beneficiat de serviciile CDF au primit asistență de urgență, inclusiv hrană pentru copii.

Activitatea 3.1.6 Victimelor VF li s-au oferit posibilități de abilitare economică

Nouă victime ale violenței în familie au făcut parte dintr-un program de abilitare economică, în care li s-a oferit posibilitatea de a începe o afacere, de a studia sau de a-și dezvolta abilitățile de a crea și de a vinde obiecte confecționate manual (rezultatele proiectului de abilitare economică le puteți vedea în anexa la prezentul raport).

Activitatea 3.1.7 Au avut loc ateliere tematice de instruire

Beneficiarele CDF au avut posibilitatea să participe la mai multe ateliere de creație. Ele au putut să creeze lucruri noi și să se detașeze de grijile cotidiene pentru câteva ore. Acestea s-au dovedit a fi utile în ceea ce privește formarea unor noi competențe, dar și pentru împărtășirea îngrijorărilor femeilor și recâștigarea confortului lor interior.

Activitatea 2.1.8 CDF a îmbunătățit accesul la justiție, asistență juridică și psihologică al femeilor aflate în detenție

În anul 2018, cu suportul Ambasadei Suediei, CDF a continuat implementarea proiectului pentru femeile din Penitenciarul Rusca. În perioada de raportare, CDF a organizat o activitate de sensibilizare în cadrul căreia deținuților le-au fost prezentate două programe noi – terapia prin lectură și artă. La această activitate au participat 22 de femei.

252 de femei din Penitenciarul Rusca au beneficiat de consiliere juridică oferită de avocatele de la CDF. Femeile au fost sfătuite în privința mai multor probleme juridice ce țin de violența în familie, custodia copilului, divorțul, pregătirea cauzei pentru reprezentare în instanță, pregătirea dosarului necesar pentru eliberare condiționată, pregătirea dosarului pentru recurs etc.

Principalele rezultate obținute în anul 2018 în cadrul componentei asistență juridică în Penitenciarul Rusca au fost:

Copii care și-au vizitat mamele în Penitenciarul Rusca. Un copil a beneficiat de servicii de consiliere psihologică înainte de a se întâlni cu mama sa în închisoare	8
Femei care au beneficiat de asistență în procesul de revizuire a cauzelor lor referitoare la decăderea din drepturile părintești	2

Femei care au obținut dreptul de a comunica cu copiii lor	2
Copii rămași fără îngrijire părintească care au fost plasați sub tutelă	3
Femei care au fost eliberate condiționat	15
Femei care au fost referite pentru asistență juridică garantată de stat	6
Femei care au reușit să-și recupereze drepturile de proprietate asupra casei	2
Femei care au obținut buletine de identitate	16

28 de femei aflate în detenție, supraviețuitoare ale violenței în familie, abuzurilor sexuale, multiplelor forme de experiențe traumatice au raportat o îmbunătățire a stării psiho-emoționale ca urmare a consilierii psihologice individuale. Din cele 28 de femei, 20 au raportat următoarele experiențe traumatice:

- 13 femei au raportat abuzuri psihologice și fizice de către partenerii lor intimi;
- 7 femei au fost abuzate psihologic și fizic de către părinți/frați;
- 3 femei au fost abuzate sexual de către fratele soțului;
- 3 femei au avut experiențe traumatice ca urmare a traficului de ființe umane;
- 6 femei au trăit numeroase experiențe traumatice. Cele mai frecvente probleme cu care se confruntau femeile au fost lipsa totală a încrederii, lipsa speranței și dificultatea de a-și imagina viitorul.

Principalul obiectiv al sesiunii de consiliere individuală a fost dezvoltarea rezistenței emoționale. Sprijinul oferit a ajutat femeile să depășească multiple traume, stări copleșitoare și prelungite de tristețe sau durere, stigmatizarea de a fi victime și infractoare în același timp. Femeile au fost sprijinite să înțeleagă și să facă față amintirilor care le perturbau bunăstarea, inclusiv gândurile și încercările de a se sinucide. La fel, ele au fost sprijinite să depășească stările de anxietate și depresie cauzate de evenimentele traumatice.

Datorită asistenței psihologice oferite de către CDF, femeile au reușit să obțină următoarele rezultate:

- 17 femei din 28 au beneficiat de intervenții psihologice de lungă durată (5-14 sesiuni), toate raportând îmbunătățiri ale stărilor psiho-emoționale negative prin creșterea stimei și încrederii în sine, restabilirea relațiilor cu familia, depășirea stării de depresie etc.;
- 10 femei au depășit criza în care aveau gânduri sau încercări de a se sinucide;
- 22 de femei din 28 au raportat că în urma participării la sesiunile individuale de consiliere psihologică au obținut rezultatele așteptate. **Femeile au menționat că psihologii au dat dovadă de o atitudine pozitivă, tratându-le cu demnitate.**

În anul 2018, CDF a elaborat și lansat noi programe de terapie prin lectură și artă în Penitenciarul Rusca. Menirea lor era de a îmbunătăți bunăstarea deținuților, sporindu-le reziliența la șocul detenției, ajutându-le să-și restabilească echilibrul psiho-emoțional, să-și dezvolte capacitatea de a înțelege și exprima emoțiile.

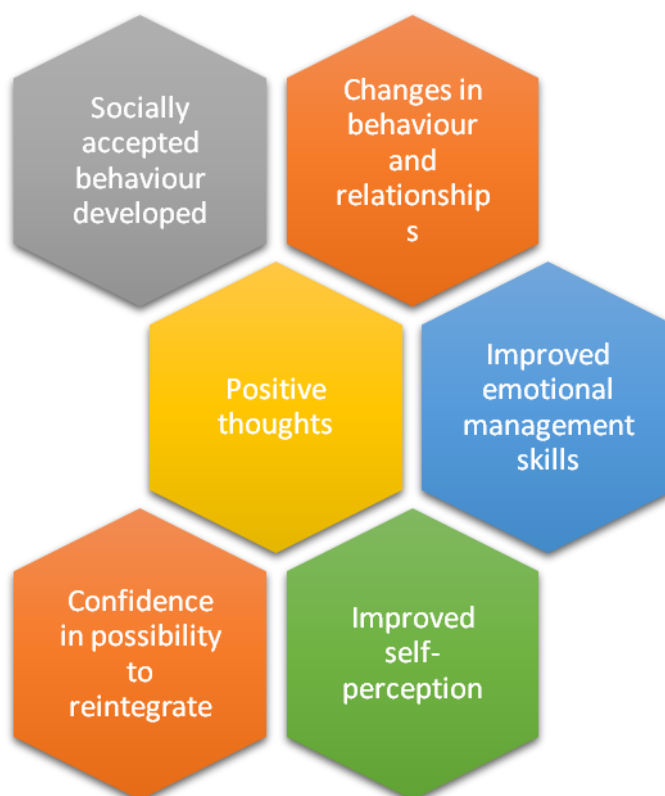
„...Ne place foarte mult, aici discutăm despre tot, despre vise, dezamăgiri, frici, durere și cât de important este să învățăm să ne iertăm propriile greșeli...”

42 de femei au participat la Clubul de lectură, care are loc o dată la două săptămâni. În total au avut loc 13 sesiuni. Clubul de lectură a fost conceput pentru a crea un spațiu sigur unde participantele să-și poată explora gândurile, emoțiile și nevoile proprii și să identifice noi perspective de a face față problemelor zilnice din Penitenciarul Rusca și din afara acestuia.

În cadrul clubului de terapie prin lectură au fost citite și analizate 25 de texte. Discuțiile au avut loc într-un mod liber, coordonat, după caz, de către coordonatorii grupului. Textele erau însoțite de 20 de tehnici de explorare individuală și dezvoltare personală. Femeile au fost încurajate să-și exprime emoțiile, gândurile, au avut șansa să vorbească despre experiențele avute și să înceapă să aibă încredere una în alta.

Rezultatele principale obținute în urma Clubului de lectură:

25 de femei de la Penitenciarul Rusca s-au alăturat sesiunilor de grup de terapie prin artă. Primul grup a fost deschis în luna mai și a durat până în luna noiembrie. În grup erau 13 femei, iar majoritatea au participat la 8-10 sesiuni. Al doilea grup și-a început activitatea în noiembrie – decembrie 2018, fiind frecventat de 12 femei. Întrucât au avut loc doar câteva sesiuni, până în prezent nu au putut fi raportate rezultate în urma celei de-a doua runde de sesiuni de grup.

Rezultatele principale obținute de primul grup în cadrul programului de terapie prin artă:

- ✓ 9 femei din 13 aveau gânduri pozitive, iar relația lor atât cu deținutele, cât și cu familiile lor s-a schimbat. Femeile au raportat îmbunătățirea imaginii și a cunoașterii de sine; îmbunătățirea stării psiho-emoționale printr-o stimă de sine și încredere în sine mai mare;
- ✓ 7 femei din 13 și-au depășit sentimentul de vinovăție, au raportat abilități de comunicare îmbunătățite și au dezvoltat un comportament social acceptat;
- ✓ 5 femei din 13 susțin că și-au îmbunătățit abilitățile de gestionare a emoțiilor în situații de criză, căpătând sentimentul de libertate în gândire și exprimare;
- ✓ 4 femei din 13 și-au exprimat dorința de a-și continua procesul de dezvoltare personală prin participarea la sesiunile de consiliere personală;
- ✓ 2 femei care aveau gânduri sau încercări suicidale au depășit această criză și nu au prezentat acuzații similare în momentul în care au finalizat terapia prin artă de grup.

Rezultatul 4: Politicile

În anul 2018, CDF a continuat dialogul deschis cu Guvernul și cu autoritățile publice locale privind anumite probleme operaționale sau de politici publice. CDF a coordonat și a contribuit la procesul de elaborare a proiectului Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia. De asemenea, a susținut eforturile Republicii Moldova de a crea o intervenție complexă, multisectorială la cazurile de violență în familie.

Rezultatul intermediar 4.1: Strategia națională privind VF și noul proiect de lege privind VF sunt aliniate la standardele internaționale, cu contribuția CDF

În noiembrie 2016, MSMPS, în parteneriat cu societatea civilă, a început procesul de elaborare a primei Strategii naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023. Pe parcursul anului 2017, CDF a facilitat procesul de elaborare a Strategiei și a avut contribuții substanțiale la analiza, conținutul și procesul de consultare. În anul 2017, experții CDF au estimat costul implementării planului de acțiuni pe doi ani. În decembrie 2017, MSMPS a înaintat Guvernului spre aprobare proiectul Strategiei naționale și al Planului de acțiuni. În aprilie 2018, Guvernului Republicii Moldova a aprobat Strategia națională.

Activitățile realizate în 2018 în cadrul Rezultatului intermediar 4.1

Activitatea 4.1.1 Evenimente organizate pe marginea Strategiei naționale privind VF și proiectului de lege privind VF

Datorită eforturilor de lobby și advocacy ale partenerilor de dezvoltare, membrilor CDF și CN, Guvernul Republicii Moldova a aprobat Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023.

Activitatea 4.1.3 Întâlniri, mese rotunde, seminare pe marginea proiectului de lege privind VF

În perioada ianuarie – iunie 2018, CDF a lucrat la revizuirea instrucțiunilor pentru asistenții sociali și medici privind intervenția lor în cazurile de violență în familie. Aceste instrucțiuni au la bază Pachetul de servicii esențiale destinate femeilor și fetelor supuse violenței, elaborat de către agențiile ONU și OMS. Ele mai au la bază și o abordare coordonată față de cazurile de violență.

În luna aprilie, CDF, în parteneriat cu MSMPS și cu sprijinul UNFPA, a organizat pentru asistenții sociali un seminar de consultare pe marginea revizuirii instrucțiunilor de intervenție în cazurile de violență în familie. În luna iunie, a urmat un alt seminar cu participarea principalilor reprezentanți ai MSMPS, IGP, Centrului de medicină legală, asistenților sociali și medicilor din 5 raioane pentru a discuta proiectul instrucțiunilor pentru asistenții sociali și medici. În aceste instrucțiuni sunt prevăzute acțiunile pe care trebuie să le întreprindă specialiștii pentru a identifica, documenta și interveni în mod eficient și coordonat în cazurile de violență în familie.

În luna noiembrie, MSMPS a emis un ordin de testare a noilor instrucțiuni. În noiembrie și decembrie, CDF a mers în 5 raioane pilot pentru a discuta cu administrația publică locală metodologia de monitorizare a testării. În anul 2019 vor avea loc mai multe grupuri de discuții pentru a colecta de la specialiști sugestii pentru implementarea instrucțiunilor.

În luna septembrie, CDF a început elaborarea raportului privind analiza compatibilității legislației naționale la prevederile Convenției de la Istanbul. Au avut loc 2 ședințe cu experții implicați în elaborarea raportului pentru a identifica și discuta domeniile de preocupare și posibilitățile de efectuare a unor schimbări.

CDF a elaborat un document de poziție privind modificarea Codului contravențional propusă de către un deputat, prin care s-ar aplica sancțiuni penale pentru încălcarea ordinelor de restricție de urgență.

CDF a elaborat un document de poziție privind proiectul de lege cu privire la profesiunea și activitatea de psiholog. Echipa și-a exprimat opinia că proiectul de lege creează un concept clar și o abordare structurată a activității psihologilor privați și publici și a recomandat ca proiectul de lege să fie revizuit și îmbunătățit în continuare.

CDF a pledat împotriva lichidării Consiliului coordonator interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, iar în acest sens, împreună cu CN, i-a prezentat Prim-ministrului Republicii Moldova un document oficial.

Rezultatul intermediar 4.2: Politicile se bazează pe o cercetare bine documentată, bazată pe dovezi

Cercetarea bine documentată și bazată pe dovezi a fost întotdeauna o sursă de informații pentru CDF. În același timp, în mod tradițional CDF efectuează anual cercetări în domeniul violenței în familie și utilizează rezultatele acestora în dialogul cu autoritățile publice centrale și locale.

Activitățile realizate în 2018 în cadrul Rezultatului intermediar 4.2

Activitatea 4.2.1 Raportul de monitorizare a implementării legislației RM cu privire la VF elaborat

În septembrie 2018, CDF a elaborat și lansat Raportul de monitorizare a proceselor de judecată pe cazuri de violență în familie, violență sexuală și trafic de ființe umane. În raport au fost subliniate deficiențele și lacunele intervenției specialiștilor din

sectorul de justiție în cazurile de violență în familie și au fost propuse mai multe recomandări pentru a asigura cea mai eficientă intervenție de către specialiști în cazurile raportate de către victimele violenței în familie. La evenimentul de lansare au fost prezenți reprezentanți ai Consiliului Superior al Magistraturii, Procuraturii Generale, Institutului pentru pregătirea avocaților etc., care s-au angajat să analizeze posibilitatea de a pune în practică recomandările din raport.

În luna septembrie, în vederea elaborării Raportului instituțional de evaluare, GRW, împreună cu CDF, a desfășurat mai multe discuții de grup cu supraviețuitoarele violenței bazate pe gen, avocații victimelor, ofițerii de poliție, procurorii, judecătorii și consilierii de probațiune pentru a identifica și a raporta lacunele în coordonarea acțiunilor justiției penale în intervenția lor în cazurile de VF.

CDF a elaborat, împreună cu Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare, o analiză a legislației naționale care reglementează hărțuirea sexuală și a lansat oficial raportul în mai 2018.

Rezultatul colaborării CDF cu masteranzii de la Facultatea de Drept polițienesc din cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a fost publicarea compilației de cercetări efectuate de către studenți în domeniul cadrului legal ce reglementează prevenirea și intervenția în cazurile de violență în familie.

Directoarea executivă a CDF a publicat un articol despre decriminalizarea cazurilor de violență în familie în Moldova. Articolul a fost publicat pe site-ul European Implementation Network (EIN), care lucrează cu avocați, organizații ale societății civile și comunități – din regiunea Consiliului Europei pentru a pleda pentru implementarea completă și la timp a hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului: <http://www.einnetwork.org/ein-voices/2018/9/21/domestic-violence-de-facto-decriminalised-in-moldova?fbclid=IwAR1Kq-ptgf5NNXAoh0-a6h-bzXoM2JREaGUVQHtEUWHdjks1UA7Q6cR9sfY>

Rezultatul 5: Dezvoltarea organizațională

Sparks of hope

CDF a fost selectat în calitate de „Spark of Hope” [Rază de speranță] de către „The Elders”, o organizație de lideri independenți fondată acum 10 ani de către Mandela, care a decis să facă ceva pozitiv pentru a depăși intoleranța și polarizarea tot mai mare din societăți. „Spark of Hope” sunt organizații la nivel local care întruchiează schimbarea pe care „The Elders” dorește să o vadă în lume. Fiecare dintre ele relatează o istorie motivantă despre cum oameni incredibili de pe întreg globul activează pentru pace, sănătate, dreptate și egalitate.

În anul 2018, CDF a organizat o reuniune a Adunării Generale și patru reuniuni ale Consiliului de administrare. La reuniunea Adunării Generale s-a discutat și validat raportul de progres anual și raportul financiar pentru anul 2017, s-a discutat despre provocările și strategiile pentru depășirea acestora, despre lecțiile învățate și activitățile planificate pentru anul 2018. Consiliul de administrare a colaborat cu CDF la elaborarea unui plan de acțiuni care să asigure o cooperare eficientă între Consiliu și conducerea CDF, a aprobat noul Cod de conduită și etică pentru angajații CDF, politica privind conflictul de interese și lupta împotriva fraudelor, procedura de acordare a sub-granturilor.

CDF a participat la sesiuni de instruire organizate de către compania „Nordic Consulting Group” (NCG) cu sprijinul SIDA:

- integrarea dimensiunii de gen;
- planurile de integritate și conducerea de integritate;
- managementul bazat pe rezultate;
- abordarea bazată pe drepturile omului la elaborarea programelor.

În urma instruirii, CDF a elaborat o analiză de gen în care a subliniat principalele probleme legate de gen, a efectuat o evaluare internă a integrității și a colaborat cu Consiliul său de administrare asupra unor practici eficiente de coordonare și cooperare.

Directoarea executivă a CDF a participat la o instruire în Strasbourg privind prezentarea către Comitetul de Miniștri a rapoartelor privind executarea hotărârilor CEDO de către Moldova, conform Secțiunii 9.2. La această instruire s-a pus accentul pe modul de elaborare a rapoartelor care trebuie prezentate conform Secțiunii 9.2 și au fost discutate experiențele de pregătire, cercetare și pledare ale acestora. Participanții, care au

reprezentat ONG-uri din 20 de țări, au participat la instruire în vederea prezentării în continuare către Comitetul de Miniștri a rapoartelor privind executarea hotărârilor CEDO.

Coordonatoarea de programe a CDF a participat la o instruire organizată de către Institutul de formare a WAVE privind implementarea la nivel național și european a prevederilor Convenției de la Istanbul. Cele mai importante aspecte discutate în cadrul instruirii au fost căile de ratificare a Convenției de la Istanbul, practicile de susținere a victimelor în instanțele de judecată, organizarea campaniilor de sensibilizare și elaborarea programelor privind violența împotriva femeilor, sensibilizarea față de Convenția de la Istanbul, prevederile și potențialul acesteia, precum și sinergiile dintre Convenția de la Istanbul și Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Echipa CDF a depus eforturi comune pentru a identifica și valida obiectivele strategice ale organizației pentru următorii 6 ani. A fost un exercițiu de 2 zile, timp în care echipa a trebuit să reflecteze asupra lecțiilor învățate în urma implementării Planului de dezvoltare strategică pentru anii 2016-2018, să analizeze activitatea organizației din

perspectiva abordării bazate pe drepturile omului și centrate pe victime, să efectueze o analiză SWOT a activității curente a CDF și să identifice domeniile strategice prioritare. Discuțiile purtate și deciziile luate la atelierul de lucru au constituit fundamentul noului Plan de dezvoltare strategică pentru anii 2019-2024, care

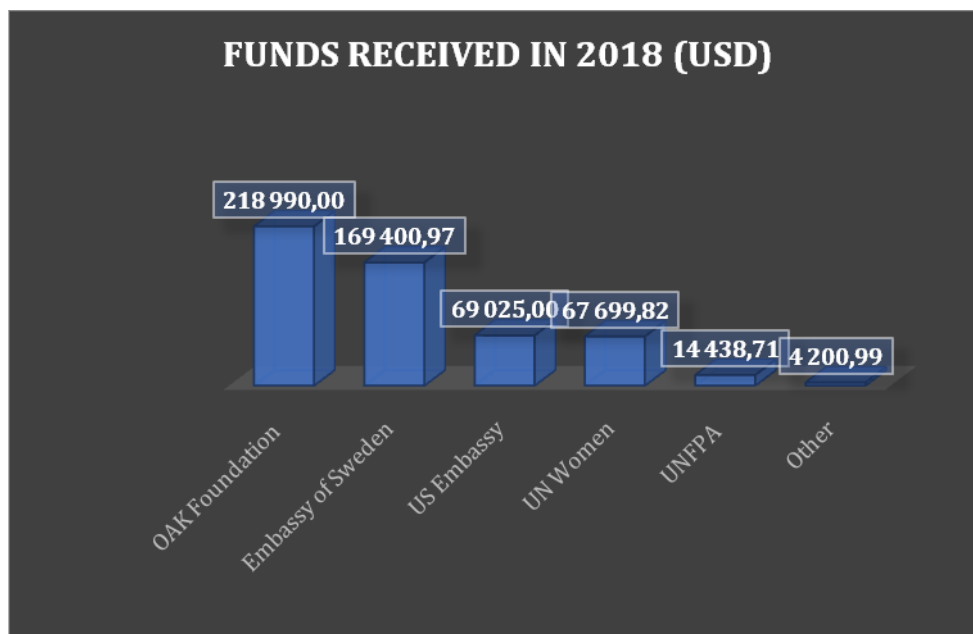

urmează să fie aprobat la reuniunea Adunării Generale din 2019.

Din perspectiva vizibilității, numărul de follow-eri pe Facebook ai Centrului de Drept al Femeilor a crescut.

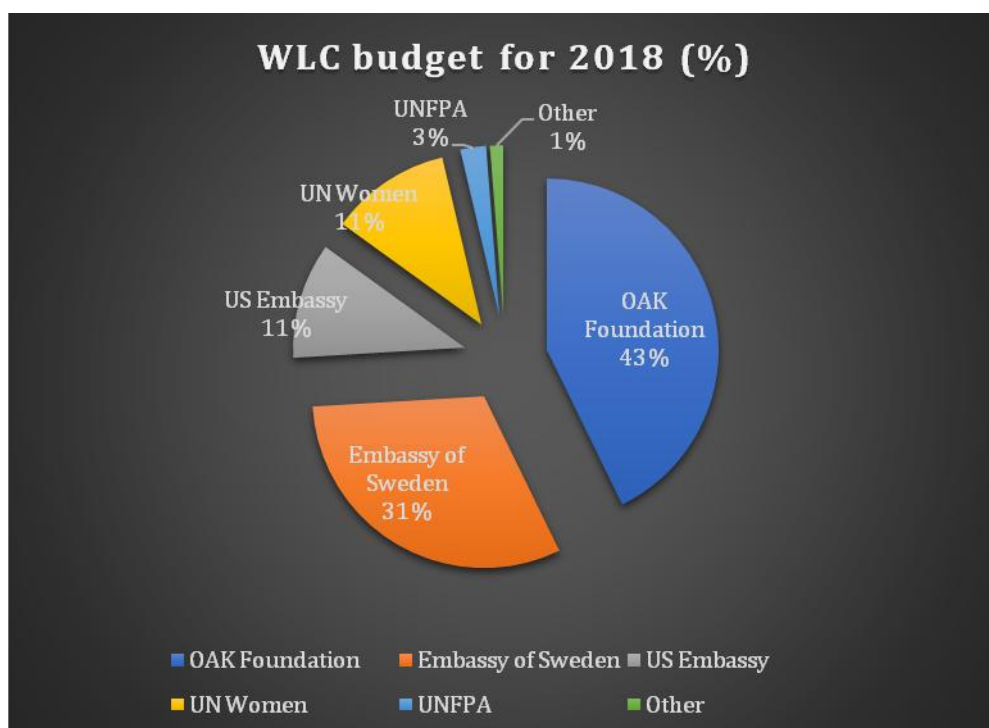
IV. FINANȚELE ȘI MANAGEMENTUL

Soldul total la începutul anului 2018 a fost de 139.001,04 USD. Pe parcursul anului 2018, CDF a primit fonduri în valoare de **543.755,49 USD**, față de **408.675,31 USD** în anul 2017.

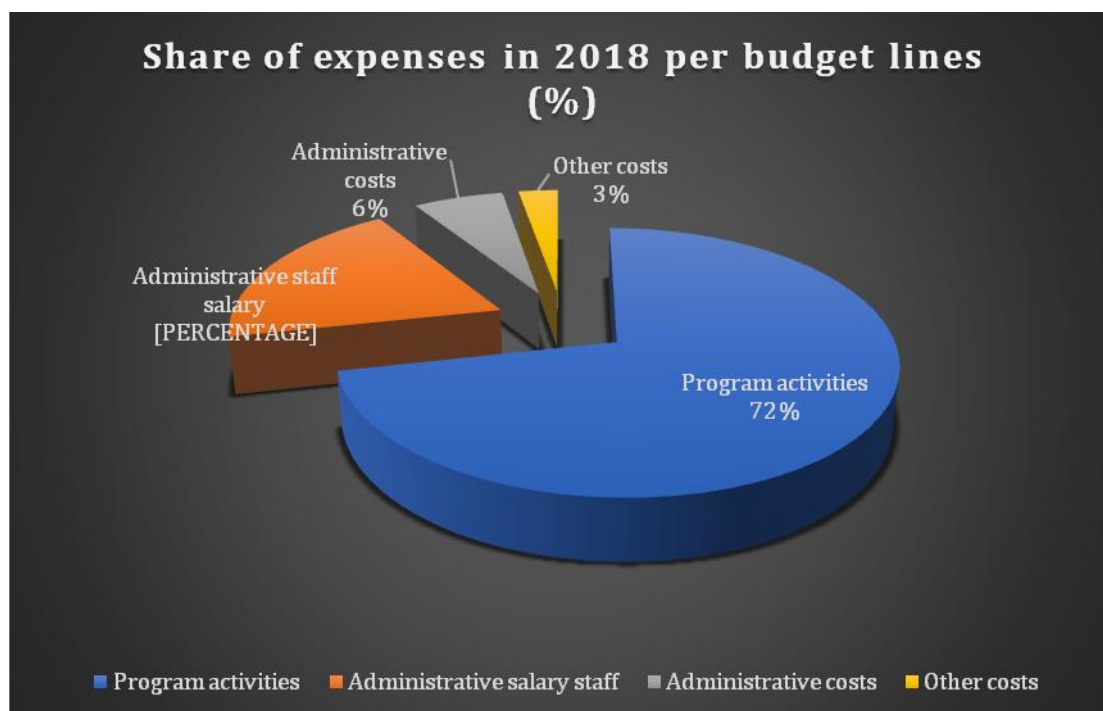
CDF a continuat să-și diversifice sursele de finanțare: Ambasada Suediei (grant instituțional), Fundația OAK 1 (grant instituțional), Fundația OAK 2 (consolidarea Coaliției Naționale) și Fundația OAK – IMAGES în Moldova – etapa a II-a, UN Women (evaluare instituțională și analiza compatibilității), Ambasada SUA (capacitarea procurorilor și a judecătorilor) și UNFPA (proceduri standard de operare).

Bugetul instituțional total al CDF pentru anul 2018 a fost planificat în mărime de **596.039,17 USD** (544.816,07 USD în anul 2017).

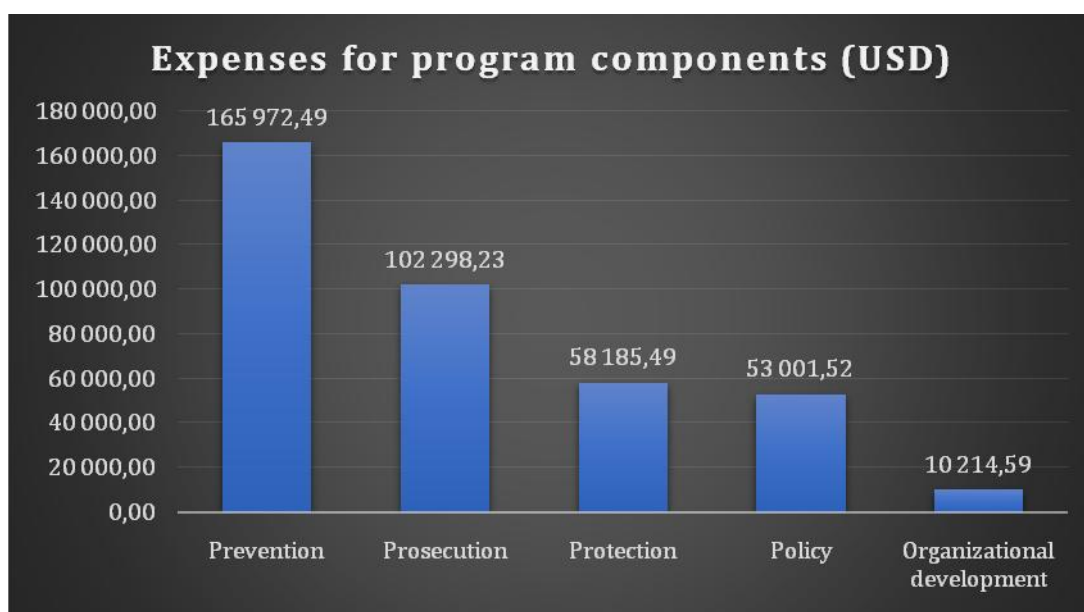
Cheltuielile totale pentru anul 2018 au constituit **544.196,69 USD** (478.958,77 USD în anul 2017) și au inclus următoarele articole:

1. Activități de program – 389.672,31 USD (71,60%);
2. Personal administrativ – 105.278,80 USD (19,35%);
3. Cheltuieli administrative – 34.295,09 USD (6,30%);
4. Alte cheltuieli (vizibilitate, echipament și mobilier etc.) – 14.950,49 USD (2,75%).

Activitățile pe proiect au inclus următoarele componente:

- 165.972,49 USD (42,59%) – programul de prevenire;
- 102.298,23 USD (26,26%) – programul de urmărire penală;
- 58.185,49 USD (14,93%) – programul de protecție;
- 53.001,52 USD (13,60%) – programul de politici;
- 10.214,59 USD (2,62%) – programul de dezvoltare organizațională.

Rata de absorbție a fondurilor în anul 2018 a fost de **91,3%** (87,9% în anul 2017).

V. LECȚIILE ÎNVĂȚATE

- Grație asistenței de bază și a sprijinului instituțional din partea principalilor finanțatori, CDF a devenit o organizație de top în domeniul drepturilor femeii, considerată de către membrii comunității de donatori drept un actor serios și durabil. Mai mult decât atât, în rezultatul reformei inițiate CDF va continua să asigure durabilitatea serviciilor.
- Noul Plan de dezvoltare strategică pentru anii 2019-2024 al CDF a fost elaborat în baza unei principale lecții învățate: deși transformarea legilor și a politicilor restrictive și discriminatorii este importantă pentru a le oferi femeilor și fetelor acces la justiție și protecție împotriva violenței bazate pe gen, aceasta nu este decât unul dintre elementele importante din lanțul de acțiuni menite să elimine fenomenul violenței bazate pe gen.
- Îmbunătățiri tangibile în viața femeilor și a fetelor sunt posibile atunci când legile sunt implementate și monitorizate în mod eficient.
- Sunt necesare mai multe investiții pentru a asigura prevenirea violenței bazate pe gen și a violenței în familie, prin abordări și instrumente inovatoare care vizează stimularea acțiunilor locale de activism și advocacy.

- Întrucât femeile singure nu pot pune capăt violenței bazate pe gen, implicarea bărbaților și a băieților în prevenirea acestui fenomen este crucială. Trebuie depuse mai multe eforturi pentru a asigura implicarea bărbaților și a băieților în campaniile de sensibilizare.
- Comunicarea continuă despre natura violenței în familie le-a făcut pe femei să realizeze nevoia de sprijin, în timp ce diversitatea serviciilor oferite a asigurat un răspuns specific la nevoile lor.
- Continuarea eforturilor de consolidare a capacităților diferitor specialiști în domeniul VF este crucială pentru sporirea eficienței intervențiilor în cazurile de VF.
- Capacitarea jurnaliștilor a evidențiat o nevoie foarte mare de instruiți privind modul de prezentare de către mass-media a cazurilor de violență în familie și extinderea acestora la mass-media locală.
- Cooperarea și coordonarea activităților cu omologii de stat, ONG-urile naționale și locale, prestatorii de servicii și comunitatea donatorilor sunt importante pentru a asigura eficiența utilizării fondurilor și impactul activităților desfășurate.
- Organizarea, de către CDF, a cursurilor specializate de formare a formatorilor pentru specialiștii din sistemul de poliție, judiciar și medical privind intervenția eficientă în cazurile de violență în familie și elaborarea curriculumului și a manualelor în baza celor mai bune practici și resurse internaționale, cu instruirea ulterioară a specialiștilor, s-a dovedit a fi o abordare foarte eficientă.
- Procesul de creare a unei rețele a prestatorilor de servicii în domeniul VF este lung și dificil, și necesită o îndrumare și o conducere puternică.
- Necesitatea unei abordări cuprinzătoare a victimelor violenței în familie este evidentă. CDF își va dezvolta în continuare serviciile și va oferi servicii de asistență socială, pe lângă serviciile de asistență juridică, abilitare și consiliere psihologică.

ANEXA 1: REZULTATELE PRINCIPALE ALE INDICATORILOR DE MONITORIZARE

Indicatorul		Nivelul de referință 2015	Situația actuală 2016	Situația actuală 2017	Situația actuală 2018	Media pe trei ani
INDICATORI DE IMPACT	Numărul total de cazuri de violență în familie (VF) raportate organelor poliție	9.203	10.459	10.871	11.026	Creștere
	Numărul total de cazuri de VF investigate ca infracțiuni (art. 201 ¹ Codul Penal)	1.914	1.679	853	998	Creștere
	Numărul total de cazuri de VF investigate în procedura contravențională (art. 78/78 ¹ Codul Contravențional)	544	833	1.941	1.657	Descreștere
	Numărul total de cazuri de omoruri + vătămări corporale grave care duc la deces, comise în familie	36+22	31+33	31+24	30+24	Descreștere
	224 291 654 591 677 602 446	591	677	602	446	Creștere
	Ponderea persoanelor care se confruntă cu violență fizică la domiciliu	11% (2006)	n/a	23,8%	n/a	Descreștere
	Ponderea persoanelor care se confruntă cu violență verbală la domiciliu	50% (2006)	n/a	54,6%	n/a	Descreștere

Indicatorul		Nivelul de referință 2015	Situația actuală 2016	Situația actuală 2017	Situația actuală 2018	Media pe trei ani
INDICATORI DE DEZILITAT	Activități de prevenire efectuate de organele de poliție pentru agresorii VF	4.134	4.127	5.256	4.243	Creștere
	Numărul de ședințe ale Consiliului coordonator interministerial pe an	3	4	4	4	12
	Numărul de acțiuni specifice de sensibilizare privind VF, efectuate de CDF într-un an	n/a	6	23	12	25
	Numărul populației acoperite de acțiunile de sensibilizare	n/a	7.861	1.060	415 ⁵	3.000
	Creșterea medie a cunoștințelor obținute în cadrul	42% (echipe	11% polițiști	9,31% polițiști	10,95%	20%

⁵ 415 de participanți la evenimentele de sensibilizare organizate de CDF. În plus, numărul populației la care s-a ajuns prin intermediul difuzărilor mass-media poate fi estimat la peste 300.000, întrucât cele mai populare canale TV au difuzat evenimentele organizate de CDF.

seminarelor, pe categorii de specialiști	multidisciplinare)	17,5% judecători și procurori	10,29% judecători și procurori	polițiști 11,65% judecători și procurori	
Ponderea participanților cu un nivel adecvat de cunoștințe din numărul total al celor care au participat la instruirii, pe categorii de specialiști	58%	59% polițiști, 80% judecători și procurori	63,72% polițiști, 69,94% judecători și procurori	57,37% polițiști 63,13% judecători și procurori	95%
Numărul de victime VF referite la CDF de către organele poliție, anual	115	167	136	80	Creștere anuală cu 10%
Numărul de victime VF referite de către alți actori, anual	n/a	128	177	100	Creștere anuală cu 10%
Numărul de ordonanțe de protecție emise ca urmare a asistenței din partea CDF	14 (2014), 51 (2015)	96	109	95	Creștere anuală cu 30%
Numărul de cazuri în care instanța a acordat despăgubiri	9 (2014-2015)	9	10	5	13
Valoarea totală a despăgubirilor acordate (număr cumulat), în MDL	78.000	118.000	123.396	125.000	Creștere
Numărul de sentințe definitive emise de instanțe în cauzele reprezentate de CDF	11(2014-2015)	10	18	28	16
Numărul de intervenții ale echipei multidisciplinare în cazuri de VF	533	649	987	1504	Creștere
Numărul total de femei asistate de CDF într-un an	149 în 2014, 330 în 2015	335	390	411	400
Ponderea femeilor asistate de CDF din numărul total de femei victime	18,8%	22,2%	58,70%	52,8%	25%
Existența unui sistem de colectare a datelor multi-sectoriale exacte, da/nu	NU	NU	NU	NU	DA
Integrarea studiilor, analizelor CDF în strategia	N/A	DA	DA	DA	DA

	națională, da/nu					
	Numărul de studii bazate pe dovezi, rapoarte de analiză a datelor, pe an	1	1	1	2	3
	Numărul mediu lunar de vizualizări a site-ului www.cdf.md	N/A	N/A	307	570	1.000
	Numărul total de follow-eri pe Facebook	N/A	1.193	1.552	1.970	2.000
	Cuprinderea organică a postărilor CDF pe Facebook, persoane	N/A	929	1.136	1.420	1.500